

POEMES SOBRE SANTA COLOMA ESCRITS EN DIVERSOS PROGRAMES DE LA FESTA MAJOR DE 1900 A 1939

Segle XIX-XX El fill del castell

Una noia del Sobirà, de Santa Creu d'Osor, va ser "lleugera" amb promès i la família la va treure de casa. Ella, d'amagat, va casar-se amb el seu estimat a l'església de Sant Miquel de Cladells i allà va viure el nou matrimoni, protegits pel capellà. Un dia van assassinar el capellà i el marit i la pobra dona va restar abandonada sense que ningú pogués justificar el seu casament, ja que el capellà que l'havia casada, l'únic que en podia donar fe, havia mort. Presa per la vergonya va fugir muntanya enllà i la nit de Nadal, va soplujar-se a les runes del castell de Farners, des d'on va implorar l'ajut de la Mare de Déu. Llavors se li va aparèixer una llum tota blanca, que va recollir l'infant que la pobra dona acabava de donar a llum.

Per allí s'esqueia passar tot un home i la Mare de Déu li preguntà on anava. Ell respongué que la seva dona havia deslliurat un infant mort i anava a cercar-ne un altre, perquè el criés. La Mare de Déu li va donar aquell nin que acabava de néixer i li digué que, al cap de dos anys, i el mateix dia de Nadal, tornés allà mateix i seria pagat del didatge.

Passats dos anys, el matrimoni que havia criat aquell nin, sense saber qui era ni qui els havia donat a criar, van fer camí cap a les runes del castell. Hi van trobar també aquella gran dama- la qual es va fer càrrec de l'infant i, en pagament, va omplir la falda de la dida d'una cosa tot pesant, mentre li deia "No mireu això que us dono fins que arribeu a casa vostra, i sereu rics per tota la vida" I dit això, la dama va desaparèixer amb l'infantò.

El matrimoni, tot escorregut per la condició d'aquella gran senyora que no els havia dit ni de qui era el nin que havien criat ni qui era ella, i tot amoïnats per l'estranya manera de pagar-los, se'n va tornar cap a casa esperant veure què seria allò que els havia donat i que els podia fer rics. La dona, però, no va tenir espera i abans d'arribar a casa, va mirar què duia al davantal i va veure amb sorpresa i enuig que era una faldada de sorra. Indignada la va llençar i, rondinant, van arribar marit i muller fins la seva casa.

En desfer-se el pany del davantal, li va caure a terra un granet de sorra que, de sobte, es va tornar d'or. Immediatament es deslligà el davantal, l'espolsà i en caigueren tota una colla de granets d'or. Aleshores van comprendre la gràcia de les paraules d'aquella gran dama i van córrer a cercar la sorra que havien llençat, però ja no la van trobar.

La mare de l'infant es féu monja del convent de Sant Joan de les Abadeses. L'infant va fer-se gran i fou un sant home, i practicà arreu el bé i la caritat: fou conegut per tota la contrada com el 'Fill del Castell'.

Recollit per Joan Amades, Llegendes

1894, Josep Dalmau Carles

Lo castell de Farnés

Com vell gegant qu'esguarda, al cim del promontori,
nissagues anyorades que, al lluny, fugen del mon;
lo ardit Castell aixeca testa milenaria
demunt lo cingle altívol que guayta tot Vellors.
Los llamps y les tempestes, lo corch de les centúries,
no han esberlat ses fites ni los seus murs tampoch;
puig es la creu benyeta d'un sacrosant rosari
d'ermites y asceteris, de ses afráus fresor.
Soberch enmitj lo cercle de serres gegantines,
no apar' l'esperit que anyora de fiers tiráns lo jou;
mes sí santa arquimesa de mur ferreny que guarda,
vetlades com reliquies, la fé y sés tradicions.
Per'xo quan raigs de lluna llurs marletals argentan,
en sès desertes cambres no s'ohuen vèus de dol;
l'ardenta fantasia remembra al bon Farnesi,
'l qui aixecá á la Verge l'ermita de son nom.
Com far que el nauta envía de nit llum protectora

lliurantlo del abisme que'l mar té en son pregón,
ell ompla l'esperansa lo cor del que sospira
signantli hont té la Reyna del cel son niu de amor.
Del bell Farnés l'ermita no hi ha romeu que deixi
sens atmirar la joia d'aqueix castell grandíós,
y allá, en lo cim, somnia ses lluytes, ses victóries,
llegendes oblidades, los cants dels trovadors.
A sol-ixent ovira, enllá de les planuries,
lo mar llatí com besa del cel les boyres d'or;
al occident, l'Esparra camp de flors dormida
guardant la serra hont vetlla la Verge d'Argimont;
Lo Pirinéu feréstech, ab son mantell de bromes,
que de l'independencia reuiu los jorns mellors,
y ensá, de Santa Barbara l'ermita solitaria
com floch de neu sentada demunt gegant turó.
Arréu, arréu ovira solanes delitoses;
ombrihues camalades; ubagues de verdor,
y en lo pregón d'hermoses y exuberánts boscuries,
á Santa Margarida, la Verge de Vellors,
De Sant Pere Cercada lo monastir fet runes
li mostra la montanya que á sol-ponent desclóu,
casal de Déu que un die, en l'avior, alsaren
los monjos solitaris de la fidel Ripoll,
Espona amorosida de lo Castell, s'enlayra
al nort la serralada dels montanyáls del Corb,
hon castanyárs frondosos regalan fresques ombres,
a les afraus qu' enrotllan l'ermita del padró.
Vèu lo desert cenobi del benhaurat San Salvi
voltat de camps verdosos, ahir espléts de flors,
raser de pau ditxosa robat a l'encontrada,
ramell de olors divines marcit per la dissort.
Vestits de vert fullatje, los cims de Sant Hilari
senalan ahont murmuran sès fonts de tan renom;
al lluny, Les Guilleríes ab son vestit de boyres,

sés roques magestuoses, sa testa en la buydor.
Vers l'occident, atmita que lo Montseny s'enlayra
com aygla gegantesca qu' enveja 'l vol del sol,
pera guaytá á tot'hora la terra catalana,
de qui conserva escrites rondalles, tradicions.
Deixant la fondalada, véu a Santa Coloma
ab sos vergers, ses hortas y son cloquer famós;
sentada en camps de molsa, la guapa Riu-d'-Arenes,
y a Sils y Mallorquines guarnides de verdor.
Y si puja a la torra qu'l muradal domina,
nou enfilall de joyes contempla en l'horisó:
Gerona, Llagostera, Cassá, la Selva ombrosa
y, lluny del lluny, la plana y 'l mar cenyint son front.

¡Salut, oh fortalesa, paláu del bon Farnesi,
tu que has vetllat dels segles la fossa y llur bressol,
titá que no't rendires lluytant ab les tempestes,
cenyera benaurada de mil generacions!
Si un jorn la Mitja-lluna va trepitjar ton cingle,
de mora sanch omplires lo Penja-cans a dolls,
y quan lo feudalisme va esclavitsar la terra,
tu fores, Farnés, sempre, casal de fé y consol.
Les áligues franceses llurs nius jamay guarniren
en tots marlés de ferro ni en tés afráus tampoch;
donchs si algún colp vejeres que a ton racés volaban,
tos fills son vol pararen lluytant com fiers lleóns.
Si escorcollant tès cambres cercaba de ta historia
nous titols de noblesa, més frescos tanys de llor,
i rès més podrías dirme! puig l'home en sa ignorancia
cremá tès escriptures, tos pergamins mellórs.
¡Salut, oh fortalesa, lo far de la montanya,
estel de fé y bonansa dels fills d'eixos contorns;
que Déu tós murs preservi del mall de les centuries,
ja qu' ells son de la Patria ramell de tradicions!

Jocs Florals de Girona 1894

1904, Joseph Alemany i Borràs

TEULES Tothom ho diu

Ni la festa de la vila
dita de Sant Sebastià
ni les noies més bufones,
ni les fires, ni els mercats,
ni aquella pomada Pancho,
ni el queixal de Sant Dalmau,
no valen el que les “Teulas”
o barrets de capellà.

Sien fetes del que's vulga,
que amb aixó no hi entenc pas,
el cas és que tots convénen
i una volta els han provat,
ja no saben entornar-se'n
sense dur-se'n cap avall
el paquet de lliura o mitja
de barrets de capellà.

Hola Pau! Que no has fet fira?
-diu en Jordi al seu company.
-Voto a n'ell, li respon l'altre,
mai he vist tant trist mercat.
-Sí que és pega
-Ja pots dir-ho.

Però, mira, tant se val,
aquí porto per la dona
els barrets de capellà.

Així, tots els que aquí vénen,
tant si fan com si no fan,
els que venen i compren,
els que pugen pel jutjat,
ans nos'han ficat al cotxe
d'en Quimet d'allà l'Hostal,
han comprat qui més qui menos
els barrets de capellà.

Al principi que s'en feien
tot el clero es va empipar,
fins es deia si a la trona...
però, ca! No n'hi ha per tant.
Com que són homes molt pràctics
els rectors d'aquest varal
tots procuren no estar sense
bons barrets de capellà.

Si són bons menjats a soles
com aquell que pren secalls,
més ho són si un home els suca
com si res amb vell vi blanc.
No són pas d'alló que's passa,
i si es deixa va agrejant,
per quelcom van batejar-les
de barrets de capellà.

No us penseu que sien bromes
els elogis que vos en fan;
jo us dic i ho diuen d'altres

que són fins amb els menjars
i les dones llemineres
i tothom que'ls ha tastat.
Si fins se n'han tingut desitjos
dels barrets de capellà.

Ja veieu si aquesta vila
ha de veure amb goig marcat
que una indústria així s'enfila
conquistant els paladars,
no sols d'aquesta encontrada
sinó de punts més llunyans
i es parli a totes hores
dels barrets de capellà.

Veient, doncs, l'anomenada
que s'ha fet d'aquest secall,
jo proposo als fills del poble
i al Batlle i a l'escolà,
que l'escut d'aquesta vila
sigui al punt modificat
pintant-li en lloc ben visible
un barret de capellà.

Poesia premiada en els Jocs Florals de Santa Coloma de Farners l'any 1904

1904, Joan Ribas i Carreras

" Santa Coloma a D. Francisco Fontdevila"

Santa Coloma, famosa / per sos alegres mercats,
per sas abundosas firas/ per sas fruytas i sos banys.

Famosa, Santa Coloma, / de sas gracias y traballs,
per sas delicadas teulas / per sos torróns mel-melats...
Justa fama, qu'esbandintse / la pregoná sá y enllà.
A la vila montanyenca / rendint honors de ciutat;
mes, no es aquesta la ufana / que jo avuy li'n vuy glosar:
vull glosar sa més flayrosa / que hi es rosa de tot l'any.
Ma lloansa amoroseta / altre noblesa'n dirà.
la noblesa que la canta / guaridora dels nafrats.
Un fill qu'en sa juvenesa / recullia mar enllà,
per sas merits, justa glória / a sos braços va tornar
tot fentli galan ofrena / de lo fruyts de sos afanys:
meravellosa Pomada / joya de la humanitat.
D'allavors aquell patrici / de bons patricis mirall,
hi ofereix als que sofreixen / lo guariment y la pau.
per ennoblir a sa patria / sa noblesa destriant
la noblesa qu'el blasona / remeyer de sos semblants.
Per xó, com torrens y rieras / que van en cerca del mar
fa camí a Santa Coloma / la gent dels llochs més llunyans
la que en los cimats te estada / la que viu vora la mar,
los menestrals y los pobres / los nobles y acabalats.
Del agrahiment florida / se va'l renom escampant
fent immensa la currua / que va y ve a la veritat;
Compassiu, aquell patrici / qu'el gran remey inventá
als desvalguts ne fa ofrena / ab vera fraternitat
y mes que'l profit que'n copsa / dels pacients afortunats
li'n es goig véurer sa vila / la regina comarcal,
per la rica diadema / que son renom ha posat
y'n son bells floróns las curas / de props y de lluny malalts
¡Llahor a la alegre vila / que hostatja un fill tan preclar !
¡Llahor, a qui es Prima Glória / de sa llar y sos germans!
Santa Coloma, famosa / per sa noblesa y encants
la excelsa Pomada Panxo / la fa més formosa encar ¡

Poesia no premiada en els Jocs Florals de Santa Coloma de Farners l'any 1904
(AHCSF, Impresos 1.1)

1904, Emili Serrat i Banquells:

A Francesc Fontdevila, Panxo

Llor Panxo immortal! Com viu l'idea / de l'home que ab enginy trevalla y crea.

lo teu record viurà;

l'Humanitat per tos favors salvada,/ benehirà, per sempre, la Pomada
que vares inventá.

Fóu ton bressol, la vila més xamosa / qu'a los peus del Montseny, son cap reposa
com nin que està cansat:

en somnis de grandesa y de ventura / riallera pronuncia, ab suau dolsura
lo teu nom venerat.

Per compte de la llum del sol hermosa / regnava, abans, la sombra tenebrosa
per tot arreu del món.

Vingueres tú y ab tú, vingué alegria / qu'ab la claror naixenta d'un nou dia
s'enllumenà'l pregon.

Las cadenas de dol qu'apresonaven/ als homes que patian y ploravan,
cercant remey envá,

la llima de ton geni va trencarlas / y mentres Pomada fassis, ajuntarias
ningú may més podrá.

No resisteix cap mal ni cap dolensa / a la acció curativa, forta, intensa,
de ton flayrós unguent:

el cura ben be'ls cops y las cremadas / las feridas y calls...las granelladas
ab ell se van fonent.

El maligne carbuncle; 'ls panadissos / y'ls panallons que fan tans infelissos
se curan tot seguit.

¡Benhaja ta pensada, Fontdevila / puig fer passar la vida ben tranquila,
ab ella hans conseguit.

Caritatiu, com pochs y com pochs noble/ reparteixes a dolls, de poble en poble,
la Pomada y diners:

per xó'ls pobres t'estiman ab deliri / y anirian per tu fins al martiri
alegres y riallers.

No hi fa res que l'enveja te mossegui /per tot aquell qu'a fons, ben bé conegui,
ton recte procedir.

Més gran y més bella ta figura / lo calàpat, al sol, qu'encés fulgura,
també sol escopir.

La teva justa fama, l'mon omplena,/ y la Patria, joyosa, t'anomena
son únich salvador.

¿Qué fora sense tú, Santa Coloma? / Un poble moribund; caiguda poma,
en lo recó d'un hort.

Tu li donis vida y nom: ella agraïda/ deu estimarte sempre, sense mida,
y ferte un monument,
y aixó ho farà no ho dubtis, puig sa historia / engarlandas, ¡oh Panxo! ab tanta gloria,
com logra'l teu invent.

Llor Panxo immortal! Com viu l'idea, / de l'home qu'ab enginy trevalla y crea
lo teu recort viurà.

l'Humanitat, per tos favors salvada, / benehirá per sempre la Pomada
que vares inventá.

Poesia no premiada en els Jocs Florals de Santa Coloma de Farners
l'any 1904 (AHCSF, Impresos 1.1)

1906, Anònim

L'Aplech

Benedit sejorn dels farnesians!

Capella de la serra que remans tranquila en la solitud isarda dels roqueters.... La
boirada primaverenca besa suaument tos murs esgroguehits quan de les montanyes
alteroses de Llevant ixen tremolenques y indecises les primeres faronades del astre
rey, qu'entre les aygues es banya...

Allavors fonedix es pert lo sotil mantell que com blanca caputxa t'embolcallava, y
veus riallera a tes germanes, les hermites de la comarcada, que com tu se deixonden
als confortívols perfums qu'esvaheixen els farigolars y ginesteres y a la cantarella

anyoradiça de l'aucellada; y com volentles convidar a la festa, aventes la bruna campana, quines veus es perden porugues en ls ayguavessos de les sotalades.

Y es llavors que de tots indrets acudiexen a la planicie hont arreles, estups de pageses escotorides, ab els sedosos mocadors endevantats, que del sol las serven, masovers adelerats pera a oir la primera..., xiscladissos baylets qui rerassaguen cercant en les ombrívoles bagues lo fruyt encès de les maduixeres; mes tart, les ombrel·les y parasols lluheixen virolats en les siguisagues de l'ampla via que, abaix, a la riera abeura.

Y ja mateix que un arna a la primavera, ramoreja la pietosa munió de comarcans en el redós qui farreny t'ampara, oh avenerada capella, y el murmuri de les oracions s'acobla ab l'encés dels divins oficis, perdentse més enllá en els núvols.

El sol qui majestuós ha fet gayrebé la mitat de la seva ruta, bat de valent als castanyers centenaris –buyts de córpora- a quina ombra m'acaricia l'oreig fresquívol; y xiuxihuejen a mon entorn les improvisades fogaynes, mentres les runes del castell son visitades per un ardat de jovenalla.

Amoroses parelles enrojides com els gallarets dels quintars, creuhen l'ombradiç de la castanyeda revellida.

Después sardanegen...

M'apar veure a un amich que aplega un ramell de flors boscanes... Vol oferirles... son refusades...

Y altra vegada m'estiragaso al peu d'un castanyer...qui també té buyt el cor.

La xardor dels dies calorosos encomana después lacitut als membres y ensopiment a l'esperit, y la devallada s'imposa.

La multitud desapareix paulatinament.

D'entre les inscripcions del Porxo, cerco una ratlla amiga.

Vull deixarhi la meva esparça y ab estil carrincló vaig assentant:

OFRENA

D'una anys habiteu aquesta hermita santa

del Cel replà granitich y alterós;

si m'allunyi de vostra ferma planta,

en eixa altura hont la Gloria hi canta

vulláu, oh Verge, que m'encisi ab Vos.

En altre amor posí mos ulls plorosos,

a un altra testa pretenguí besar,
mes al fugir mos somnis vaporosos
ma guia clara per camins ditxosos
la llum puríssima del vostre far.

Torno a llegir l'improvisada trova. Allá d'enllà veig una ombrel·la qui llú més que les altres. Dubto un instant. Aguayto per última volta la Capella...y dintre breus moments un ombra benehida em dona gratissim refrigeri y a mon braç s'hi repenja tot un bé de Déu.... X.

Memoràndum, periodich independent Santa Coloma de Farners, Any I, nº 1,
27 de Maig de 1906

1906 Xavier Aragó
Solidaritat

La més llarga via del poble gran, cap al tart, s'es rublerta de petits grups d'infants, que tot brenant, rihuen y criden jugant; quiscuns devant de casa seva hi tenen tots els jochs: hi ha pilons de terra, columnes tot just bastides ab fanch y testos, el terror es plé de boles, y en l'aire boten gorres y pilotes, el cel capvespral somriu amplement en l'horitzó brillant y tot l'ambient està plé de la joya d'aquella hora.

Sotint de la fàbrica minúscula del poble uns pillardassos grans fa dies que trenquen l'encant de la tarda; passen bestialment pel bell mitj del carrer, desfan les *obres*, aterren els testos, desvien les pilotes y escampen totes les coses y rihuen triomfalment del que acaben d'atropellar....I les mares fa dies que amb feines aconsolen als seus fillets y, ayrades, amb els brassos alts, criden amenasadores!...

L'endemà, a la mateixa hora, un sens fi d'infants de mans polsoses, les cares s'embruten tot axugantse les llàgrimes.

Va arribar un jorn, al plé de l'istiu, y les mares ajuntaren als menos petits de sos fills, els situaren al comensament del carrer, ben junts armats de grava: y els infants ab mirar terrible alsaren els brassos amenassadors y esperaren els quatre bailetassos de

cada dia...Y desde aquell dia en tota la gran llargada del carrer del poble, en la bellíssima hora capvespral, ni un infant plorà.

Revista La Selva, nº 7, setembre de 1906

1906, Anònim

La festa Major

La del meu poble es a la tercera dena de Septiembre, quan tot-just ha apuntat la tardorada.

Lo sol llassat de tant resplandir en els espays siderals, sembla com si volgués fer un moment d'atura en la seva colosal devallada, humitejat per les primeres pluges precursoras de les d'hivern.

També a nosaltres ens sap bona qualque lleugera rohinada quan estem amarats de suhor, ajeguts sota el florit arbre a qui respecta el llamp.

Torna relluhir la acer a les prades enherbades pera recullir la ultima dallada, la que ha covat la calda del estiu; fressegen els vinyetayres ab la neteja dels soterrats cups y surten a la plaça curulles cistelles dels mes assahonats picapolls.

La Festa Major s'atança.

La sento brunzir lluny, lluny com el galejar d'un poble part d'allà de la montanya, y se m'antotxa atractívola com la primavera a l'hivern, com la pluja a les interminables seques d'agost. Veig en la festa un oasis en el desert de la vida, una font entre esqueyeres, una rosa entre esbarzers: llaçada d'amor y joventut.

Oh Festa que borrarás les feréstegues petjades de la vergonyant pobresa, adornant ab les més gayes vestimentes de la caixa al pobre, al menestral y al hisendat.

Salut, oh Festa, que portes l'abundor a la masia y l'esplendidesa en el palau. Regna en nosaltres no siga mes que tres jornades, però llargues, ben llargues, que'ns facin coneixer les regalades hores de la felicitat mundial, d'aquells per qui lluyta el terralloner de nostres serres y l'endreçat obrer de nostres planes.

Seras com l'iris-arch en lo cel després de xardorosa tempesta; y l'esperit reposará placevol als espasmes delitos del regositj popular.

Qué hi fa que després tornem a ésser tan miserables com avans! Què hi fa! Haurem viscut els dies de la mellor d'elles utopies; haurem esborrat tota diferencia entre una digestió d'espárrechs y un altra de capons...

Y la remor llunyana se m'acosta de dia en dia més clara, més vibrant y agradosa, com l'alenada vivificant qu'spera l'assedegat peregrí.

Una demanadiça de braços encareix la ma d'obra, una activitat anormal pertorba la monotonía de tot l'any y afins la beatífica quietut de les nits serenes és profanada per les estridencias estrambótiques de les nombroses aus de corral previsorament agranades y reservades per tal diades.

Lo jayo espera la festa pera mormolar del jovent de avuy en dia; lo pare pera bescantar la inexperiencia de son vessat hereu; aquest pera ensenyar als forasters que's diu Ambrosia ab quatre ridiculeses y la flor de la masia pera frisarse condormida ab l'esborronament del primer amor.

Y jo que soch tot glaç espero la festa ab indiferencia del qui veu rodar un astre a cent mil lleugues de distancia, ab l'esglay de la infantesa, ab lo fret dels seixanta anys.

Memorandúm, periódich independent, any I, nº 8, 16 setembre 1906

1906 Ricart Aragó

La nostra vila

Sabeu quan va comensar a ésser? Ara vos ho contaré.

Era aquell temps borrós y llunyà en que'ls boscos eran espesos y atapahits, les montanyes nevades, els rius amarats y le splanuries frondoses; era allavors quan tot respirava virior y energies, forses y joventuts; quan arreu corrien els animals y udolaven les feres.... Aleshores, la nostra vila tot just comensava a espigarse: era una donzella qu'obria inconscient els seus hermosos ulls a la llum matinal, y avesava feblement y poch á poch en el camí de la vida; les nits les passava dins un castell y els dies dins una ermita, y aixís, entre'l castell de Farnés i l'ermita de la Verge, anava creixent y robustintse la vilajamosa de Santa Coloma.

Veusaquí qu'un jorn la nostra donzella eixí de la montanya y se'n anà al plá –era tan hermós, allà, al lluny, abrigat de boira!- y atravessá valls y montanyes, s'enfilá per

singles y carenes, atravesá boscos y rierons, planuries y serralades, fins qu'aribá a les assolayades platjes de la mar vehina, y la donzella, al veurer el mar, llensá un crit de sorpresa y esguardá ficsament les aigües fondes, y ¡oh visió! Al fons de tot, entre un fron de neu y un cel de boira, brillaven tremolosos y atractívols dos ulls serens y apacibles, y la donzella encisada de sos ulls, s'anà aguaytant, aguaytant, y quan més endinsava la mirada, més bella y més hermosa se retrobava, y arribá un instant en que'l sol se pongué, y apagá tota claror, y's fongué com per encant aquella mirada fonda, blavosa, ubricanta, y la donzella se deixondí, encantada, portant dins sos ulls tota la dolsor de l'atzur y tota la blavor del mar...

.....

La nit era bruma, els núvols s'apilotaven, y els llamps citsejaven al lluny, y la donzella enlluhernada caminá d'esma cap a casa seva, trepitjá fanch, ensopegá arreu, y al punt y hora qu'a llevant apuntaven les primeres clarors matinals, la nostra hermosa Vila caigué mitj morta en una fonalada inmensa, sots les montanyes de Santa Bàrbara, aprop de Farnés, vora una riera, y la donzella llassada, aclucá'ls ulls y s'adormí..

.....

Y encara dorm la Vila encantada, arreconada a la falda de les montanyes, al costat de la riera frescal y riallera!...

Que n'es d'hermosa;apar una verge enamorada que somnia jorns de gloria; es una visió de pau;una boira que s'enfila y una rojor que's pert; té la bellesa dels estanys solitaris y la grandesa inconcebible de les aygues fondes; serva en son si la serenor del cel, la frondositat de la terra y la blavor del mar!...per axó el sol, quan naix, s'enfila ben alt pera veurela millor, y la lluna s'aguayta de nits y tots els estels s'abocan, cada vespre demunt Santa Coloma pera mirarla de fit a fit, y tota la grandesa dels cims devalla demunt de la nostra vila, y tota la llum dels cels se vessa demunt d'ella. Per axó a Santa Coloma tot hi riu, la llum hi canta y la joia de la vida tot ho amara!...

Y la donzella encantada somnía dolsament en son llit d'amor, y els seus somnis purs esdevenen presentiments de les grans realitats que devallen dels cims; de dies somnia clarors y arreu la llum apunta, de nits fosc y les tenebres devallen demunt nostre; a la primavera, flors, y les plantes broten;a la tardor, vents y les fulles cauhen; a l'hivern, frets y l'aygua's gela; al estiu, calors y tot s'amara d'ardentor....Oh! que n'es de bella la donzella dormenta; no la desperteu, que dormi, que dormi y que'ns somrigui sempre, sempre!..

Pero veusaquí qu'uns homes, fills seus, enamorats de llur mare, tracten de deixondirla y despertarla, y axequen palaus, obren carreteres y paseijos, arreu portan moralitat y cultura, parlen d'ensenyansa, de fábriques y trens, arts y industries, treball y vida...volen axamplar les fites de la vila y ferla gran y forta y rica y plena, pera que quan desperti la donzella encantada no anyori el seu castell y esclati una rialla de plaher y'us abrassi a tots, car es la nostra mare y el nostre amor.

Ara no fa gaire, veusaquí qu'uns senyors de fora l'han vestida de senyora; li han tret la caputxa de montanya y volen arrancarli la seva mantellina blanca com la neu!...Pobre donzella dormenta! No ho saps no, que vagis disfressada! Oh! Vosaltres que l'heu feta ciutat, arrenqueuli aquest vestit que li va ampla!..Oh donzella dormenta de ma vila! No despertis, no, si no has de despertar ben gran. Ay! Si are't deixondisses, moriries de pena y d'anyoransa!

La Selva nº 22, setmanari català il·lustrat, Santa Coloma de Farners, 23 de setembre de 1906

1906, Anònim,

La Festa Major

El meu poble és apartat de les grans vies carrylaires qui donen, quan menys en aparença, un cayent més modernista a tots aquells qu'els interessos econòmichs molts més qu'els de vehinatge, feren un dia assenyalar ab els enginys de la ciencia com a colosals jochs de termes posats al peu d'aytals camins de ferro y roure.

Els cotxos prehistòrichs, els qui constituhiren un gran avenç en temps del últim Àustria, aon lo pont de plata qu'ens comunica ab la historia contemporanea, son l'antigalla, son lo vehicle qui transporta homens nous, que ranqueja de vellor, esfondrantse avergonyit al sotraqueig impertèrrit de la locomotora.

I aquets cotxos son la nota característica del meu poble, son les fantasmes, son els gegants de cada dia: son, a la vigilia de la Festa, barrils d'anxoves, llaunes de conserves, pilots empudegants de carn humana.

Les exòtiques

Dolces, espirituals, enrixolades ab set parells de pintes y una saó de llaços, baixen festoses y rialleres de les empolsades diligencies les minyones a qui temptaren les bones mesades d'uns senyors forasters, la paraula d'un recluta qui serveix al rey, el desitj d'abandonar les fumades parets de la humil llar payral.

Biaxen, y al posar peu a terra, de criades passen a mestresses, de servidores a servides.

Unes mans perlátiques y tremoloses s'allarguen aymanes envers elles; uns ulls humits del plor queden engegats de tant veure y una veu flaca com la vellúria, veu que ix de les teles del cor de una mare les hi diu ab fretura: -¿Vols que te'l porti?-

Les mans joves queden lliures del farcell mal apuntat ab agulles.

La velleta pensa disfrutar tres dies ab la seva filla. Aquesta pensa en la vehina, en la somereta y en un bordegás. Passa els carrers de tránzit ab cert ayre de triomf y al ovirar de lluny la casa hont va naixer, diu ab menyspreu a la seva mare: _Huix, qu'es pagés aquest poble.

La Rua

Oh la de Santa Tecla! Es la festa dels ángels. Les bones festes comencen a la vigília. Els alegroys dies de primavera van precedits d'unes albades delicioses. La Rua de Santa Tecla, es lo mes ignoscent de nostra Festa. Potser els passats la innovaren per enmirallarshi.

Les parelles es preparen. Lo fluvioler sona y ja una volada de flors tot just badades, al ritme barroher del primitiu esturment, resequeix nostres carrers y places escampant les ubriagadores essencies de la infantesa.

Les ignocentes parelles canten. Potser aixís hauríem de dançar, cantant. Y llur cançó es incompresa:

“ Rua la penya, la gardenya...”

Lo folklorista escolta la may sentida cobla. Vol fruhirla en tota la seva integritat y la rua passa depressa, com la primavera, com un sospir. L'escriptor foraster no desmaya y pregunta per ella al primer vehi, qui, no comprenent son afany:

-No dihuen mes que criaturades -li contesta.

Y al foraster se n'hi va el cor.

La Festa

Senzilla, humil es la del meu poble, mitj enjoyada ab la blanca caputxa de l'antigor, y com ella, honesta y severa.

No es la Festa del poble pretenció que s'alça de puntetes pera veure desde la carena de les serres l'estatua del Colomb y el poble que hi jau al peu; no es la Festa del poble que s'endogala, que treu més al sol que no té a l'ombra, la del que, passada la disbauxa, errant y macilent ha de sorgir ses propries vestidures ab les suhades del seu front: Es la Festa naturalment pagesívola, ignoscentment urbana y discretament ciutadana, embolcallada de quelcom artificiós y saturada de les sentors boscanes; es la Festa que s'espera reposadament, com el desenllaç d'un fet que no pot deixar d'esser, perque es periodich y tradicionalment invariable.

Jo la estimo la festa del meu poble com a llegat de la vellúria que'ns adorm breument en un llit de flors que amaguen a les espinaverses de la terra baixa, aquelles qui rebroten marcides que son les flors.

I la vida em sembla més amable per que no veig nalvestats ni petiteses; per que s'es resolt lo problema de la fam.

¡Calentes y grasses! ES sent l'endemà.... unes veus primes com els primers frets d'hivern anuncien les castanyes miquelenques. I en el Canigó y Montseny apunten a voltes les primeres neus.

Memoràndum, Periòdich independent, Santa Coloma, any I, nº 9, 30 setembre 1906

1919 Joan Soler Janer

Fulles del meu glosari

La Ciutat: Petita i feinera, cobricelada per un cel tot blau de gloria, recolsada en una alegre y somrienta muntanya, ets forta com les penyes que't fan coixí al teu cap ros de Regina i tens en els teves alegrois Festes quelcom del murmuri de les teves fonts gemades y del pedrigoleig dels teus rierals nacarins i enrocats; la rojor del most de les fecondes vinyes que poblen els teus quintars, traspua al teu sostre ferreny de donzella muntanyenca comunicant-li un aspecte gràcil de simpàtica humilitat. T'he vist sota dels meus peus en estivals vesprades moguda i inquieta, plens els teus passeigs de gent jove que assadollent-se en la font de Sant Salvador, se refeia de les fadigues de

tota una jornada, i l'esguard del teu si perfumat pels cants dels batadors, m'ha dit amb orgull llegítim el teu amor al treball. T'he vist de bon matí endiumenjada, cenyida per freda llassada d'un embolcall de boira que les aures matinals te portaven amb la fortor de salut dels pins i l'aroma de la ginesta i'l perfum de la farigola, y la teva fé gran s'exterioritzava en els teus fills que amantens feien via pacíficament cap a la casa de Deu per a complir el sagrat deurer, i'l teu si, dexondit pel sentiment íntim de Deu m'ha dit amb goig prolífic que serves la Fe.

L'Iglesia: ¡O casal sagrat d'especte gegant! Al teu redós s'hi gusten olors de cel i sota de les teves naus esbeltes s'hi apleguen els colomins segurs de retornar a llurs cases plens de gracia i salut. Jo l'hi he vist al teu poble amb el cor penedit brollant dels seus llavis ferventa pregaria, y tots esperançats genolls en terra, coneixedora de la seva indigencia, esperaven que l'Omnipotencia desplegués les seves mans. Hi he vist a la vella de testa de neu i cara arrugada pregar amb veu tremolosa pel nét llivertí; hi he vist al pare i la mare demanar salut pel fill malaltic; a la pia donzella impetrar entenimentada seny per l'amor i tots petxaven de retorn les teves escales amb rostre lluminós d'un viu color, viva fesomia de l'esperança que llurs cors tancaven.

¡O sagrat casal d'aspecte gegantí! Tant com s'apleguin sota seu els colomins será gran la ciutat.

El mercat: Tots els bons selvatans s'hi troven: recontantlos, no n'hi manca pas cap. Uns per vici, altres per necessitat tots s'hi apleguen el dilluns a sota les mesures. M'apar veurer venir carrer del Prat avall les pageses de Bruñola i Sant martí amb la cistella al cap curulla de fruita madura o d epollam y la curriola de carros de Sils i Massanet i Riudarenes y Viloví corrent pel carrer de Sant Sebastià o aturats fent curriola davant del simbólic ram de pi en llarga filera.... Tot m'apar veur-ho i en ales del desig no més ho veig; és el dolç record de dies felços que jo també hi venia.

M'apar trovar encare la contadora masovera tota atrafegada fent les parts del compta dels ous: vuit per les sabates del baillet entremaliat que tot ho trenca; vuit o nou més que me'n espera En Silvestre per un vestit per la noia; quatre per un bacallà a Can Sant Martí; dugues o tres més que me'n contarà en Met per una bolandina...i aixís va discorreguent la dona ensinistrada per la consuetut setmanal.

¡O beneit mercat! Tots t'esperen febreros y jo anyoro les teves bones hores d'unes vacances d'estiu.

Els autos: Si Deu m'hagués escoltat les imprecacions que vos porto llençades, no correríau pas segurament, car dormia confiadament en els matins del gelat hivern, i vosaltres amb els vostres espatecs esbufegant sota meu me robaveu un són deliciós; però vos perdono i vull dir-vos quatre mots de lloança perquè, com a tots, m'agraden les comoditats i vaig donar des dels vostres coixins el comiat a la ciutat volguda i fins vosaltres van acompanyar-me els amics caríssims i fins dintre vostra bo i corrent van donar-me l'últim esguard uns ulls d'amor humitejats per la pena de la separació. També vosaltres teniu una part ben marcada en la vida d'ela ciutat; seguíu doncs amb un bon acert la vostra quotidiana ruta malgrat ésser despertador dels veïns.

Les teules: "Tothom ho diu" deia l'Alemanys i dic jo avui: tot-hom ho repeteix: en Trias ha triomfat i la ciutat li deu restar agraïda, car a tot arreu és coneguda l'excelencia de les teules i per elles el nom de Santa Coloma en terres ben llunyanes, i pot dir-se que no surt pas d'ela ciutat cap foraster sense la clàssica capceta que tant acuradament preparen elx experts adroguers, i és que ultra menjar-les un sense tenir-ne ganes per la seva bonesa, les paraules d'En Baranguero serien suficients per a empassar-nos-les, creguts de que ni els melindros són superiors. Seguíu, Trias, fent teules que fereu pessetes i us ho agrairá Santa Coloma.

Els banys i les noies: Aquesta és l'última fulla: els bany i les noies: tot bellesa, tot records: un palau de salut i unes amigues simpàtiques. Ben orgullosa pot estar-ne la ciutat del predicament dels teus banys: estols nombrosos d'estiuejants venen a cercar en les teves aigües la salut que'l tràfec de les grans urbs els hi ha follament robat i tots tornen bons a llurs cases tos sanitosos banys,

I a vosaltres, galanes donzelles, ¿qué vos diré que no m'abrassi la ma un pressentiment de temença d'ofendre la vostra modestia que tant us escau? No puc pas deixar en silenci que son franques a semblança de les de la meva terra del Empordà, i que porten en el vostra anar una ire de feina que vos fa volguer; teniu l'esguard pregón i lluminós, perfumat per una bellesa natural i gloriosa, i si belles sou per defora, més ho sou per la vostra ànima senzilla i noble. Les estones dels vostres festeigs les servo amb simpatia, com en reliquiari, en la meva pensa de jove. Sigau sempre, cares amigues, mirall de l'encontrada i enaltiu la ciutat amb el vostre nom.

La Veu de la Selva, any I, nº 5, Santa Coloma de Farners, 11 de maig de 1919

1923, R Suriñach Senties

Serrallonga i les aigües termals

"Els lladres d'en Serrallonga eren batuts. Dos d'ells, udolant com llops, baixaven de les Guilleries. Aquí, en aquest recó, no pogueren més. Ja queia la tarda i llurs ferides, brutes de terra, s'obrien com flors de febre. Un lladre-el mal lladre, boca d'infern-deia un rosari de rences. L'altre-el bon lladre-va implorar al cel.

Aleshores Santa Coloma, invisible que mai no desempara aquest cims ni aquests camps de l'alta muntanya catalana va devallar piadosa. Si eren lladres eren també homes i....ferits, i aiç que el pecador penedit era el Senyor qui el preferia. I la Santa va fer brollar l'aigua guaridora, tan generosa, rica i tèbia com si li brollés del costat compassiu. Oh, quina tebior de niu per als lladres, avesats a dormir ocults a les coves!

D'alehosres ençà l'aigua ha brollat inacabable, car les gràcies dels sants són eternes. Demés, els sofrents i els ferits no acaben mai, perquè cap lluita no fineix en la vida sinó amb la vida mateixa.

Santa Coloma: niu. Ara totes les criatures hi saben. Malalts; ferits; atacats; llimats d'escrúpols; fatigats de les volades endudes per l'emoció; cremats de febre d'afers ambiciosos; punits per maternitats generoses; segats en l'harmonia de la carn per la incontinença, aquí arriben, aquí callen, aquí esperen...."

AHCSCF,Fons Balneari Termas Orion

1924, Narcís Jofré, pvre

La font del rossinyol

Sota d'un cel color de llum i rosa,
allà en els bells encontres d'Orion,
s'hi sent la melodia d'una glosa
i el sorollar plascévol d'una font.
Oh, font del Rossinyol! La vida és dolça
i l'idil·li bosquerol el més sublim;
les hores que s'escolen com la molça
es desgranen igual que un bell raïm.
Recer d'encant, d'amor i d'alegrança!
L'aigua no té el blaucel de l'esperança,
que el viure és de triomf i de consol...
Ni un sol desmai la seva vida enronda,
ni un sol desmai, que adintre de la fronda
s'hi sent la flautaveu del rossinyol.

Programa Festa Major 1934

1924, Narcís Jofré, pvre

La font de santa Llúcia

Santa Llúcia és el nom de la fontana
que ara canto amb un ritme de claror:
de la font dels desmais és la germana
perqué copça d'Orion la resplendor.
Jo ja sé que amb la imatge de la Santa,
l'aigua esberla el miracle de la llum
i el paisatge s'enjoia, riu i canta,
embaumat de meravella i de perfum.
També sé que la Santa és la drecera
que ens parta dels camis de la ceguera,
de la foscor paorosa i dels esculls...
Per xó dic que hi escau l'Avemaria,
que t'ofrena, Santa Llúcia, la gent pia

tot banyantse les conques dels seus ulls.

Programa Festa Major 1934

1927, Narcís Jofré, pvre

La font dels Desmais

Fontana dels desmais, jo bé doroa
Que esberles el miracle d'Orion,
Gegant august de la mitologia
Que aboca l'àmfora i duu l'estel al front.

Al teu redós símbol s'hi abrigo,
que enclou el ric poema d'estiueig
la vida hi sorolla més amiga
ara amb la gràcia franca del bateig.
Aigua blau-cel brolla la teva sina
I un jovençà somriure s'endevina...
inici del beat ressorgiment.
Aigua blau-cel, ets symbol d'esperança;
per xò els desmais senten gran desirança
....un glop pel seu revifament.

Programa Festa Major 1934

1927, Josep Rodó, prevere

La font de sant Salvador

Font que crides amb veu dolça
a l'aprop dels teus camins
arruixats pel rou que espolsa
el perleix de sos rubins.

La donzella jovensana
qui duu el càntir a la mà
i que el seu pas encomana
l'alegria que se'n va
quan l'aubada matinera
deixondeix a la ciutat
i la llum del sol prospera
dins el mon desenfoscat.

Font que crides les minyones
i els infants enjogassats
i a tots pródiga els dónes
tes fecundes largitats;
que'ls regales sense mida
i amb ofrena d'efusió,
tot el raig de fresca vida
que en ton si canta naixó.

Font sagrada i deleitosa,
que no saps que és falliment,
ni t'est vista mai confosa
per fatal estroncament,
per més forta que hagi estada
la cremor del sol roent
al llarg temps que l'estiuada
quan el bosc fa cruiximent.

i a l'ensems que l'aigua canta

l'etern salm murmural,
se desclou l'oració santa...

l'humil prec liturgial
com ofrena tota franca
qu'el devot alça fervent
per la font, que mai li manca
i pel Sant, tant providen.

Font qu'ens dónes grossa ajuda
a l'istiu amb la calor

i ets de tots tan coneguda
Com ho és Sant Salvador

A ningú t'ets fet esquivar:
ets ben tota de tothom
al primer que a tu arriba
sens voler indagar com
ni per qué fa la visita
tú, li dónes accés francs
a la capella petita

I li fas mercé d'un blanc,
per matarhi amb refrigeri
la fadiga del camí

i, dins l'aire de misteri
que en tu, trob tot colomí
se desgrana una pregària,
tot oint el cant sonor

i esguardant la lluminària
d'una llàntia de fervor...

El teu Sant, grata fontana,
per tu prega fervorós,
al bon Déu del cel demana
qu'el teu doll sia abundós.
Per aixó ve la gent pia
de les urbs amb devoció,
visitant te cada dia
o font de Sant Salvadó;

i després te dons entera
al devot amorosit
qui recull la gràcia vera
que devalla del teu pit
regalantli, com per torna,
els ombrius d' uns plàtens alts...
i un passeig que'l til.ler exorna
amb flairors primaverals .

Programa Festa Major 1927

1927 , atribuït a Xavier Lumen
MOSAIC DE LA FESTA

VA A SANTA COLOMA, EL SENYOR?

Arribo a Sils, el tràfec que s'hi nota bé ho demostra que estem en vigília de la Festa Major; comenta a baixar gent, el vagó queda buit i l'anden plè de paquets i farsells. Igual que si ens empaitessin tots correm per ésser a temps a encabir-nos al auto. Encar no obren ...de sortida, ja sentim aquell coro desafinat, amb la cançó de cada dia, però avui *corregido y aumentado*...

-Va a Santa Coloma, el senyor?

-Aquí, jove, aquí...

-Puji dòna! puji!

-Noia! Porta el farsell...

-Quins són els verds? (pregunta una dòna)

-Els que encara no són madurs!... pujeu i deixeu's de romansos...

I amb un sant-i-amen s'han omplert els omnibus. Per tots n'hi ha; tots van plens... I és que la competència dels nostres autos, és distinta de les demés competències; té un caire diferent. No m'enteneu? Doncs, ja us la diré: Hi ha punts, que la competència consisteix en donar-ho l'un a més baix preu que l'altre, oi? Doncs aquí tots et fan pagar el mateix!...La competència és solzament de simpatia...i naturalment, amb lo simpàtics que són els *súbdits* d'en Carlos i els d'en *?pil*, tenim competència per temps...

L'ARRIBADA

Regirades les potències i atabalat per el soroll dels vidres, he procurat tancar els ulls com si volgués fer una *vacaina*. Els he obert al passar per el "Suro d'en Sanpuig"...en el rostre dels demés passatgers, hi noto un gran canvi, com si els cors bateguessin més depressa i l'ànsia de veure als seus, s'hagués fet encomanadissa a cada u...Tothom resta callat...Ara els *sotracs* sembla que no se sentin tant i els arbres de la carretera van passant amb restillera i com ansiosos de proporcionar-nos el nostre goig més aviat, fins passen més depressa, talment com si un acorrelés a l'altre.

Al entrar el poble, com atrets per les estridències dels *xiulets*, i les *bocines*, la gent surt en els portals de llurs cases, com si tots esperessin als nous hostes...

Quan arribem a la plaça del Garatx, allí l'entusiasme es desborda, l'auto es para, tothom s'aboca a les portelles, uns reben abraçades, altres reben petons i jo si em descuido *rebo* amb una saca que un subjecte ha tirat de dalt estant.

Estretes de mà per aquí; barretades per allà; canvis de saludos i...alguns canvis de *paquets*, que amb les tribulacions solen passar.

LA RUA LA PENYA

L'esbogerrada cridòria de la mainada, amb la típica cantarella i saltironejant alegres, em fa recordar els meus temps d'infantesa, que saltant com una daina jo feia *ali* amb ells, però a més d'això, enguany he tingut una nova satisfacció; veig que a la comitiva hi figuren dos caps grossos més.-Abans no n'hi havia tants com ara. -Això demostra prosperitat i la prosperitat a un hom sempre li és plaenta...

EN EL FIRAL

Quin quadre més formós es presenta als nostres ulls al veure a la nostra plaça d'Orient, la que tant temps semblava deixada de la mà de Déu –com vulgarment se sol dir –i que avui és digne de veure i admirar. Part de ? de barraques ambulants, símbol de la ?dels Bunyols i Xurros en primer lloc; encara que no la veu, ella ja es fa sentir amb l'olor d'oli roent, que s'et va posant en el cos de mica en mica com volguen-t'he dir: No m'oblidis.

Al costat, un Pim, Pam, Pum amb els mateixos ninots de sempre –i qui sap el temps que hi duraran –els mateixos tipos, les mateixes cares, la mateixa indumentària. Potser l'únic que s'ha canviat ha sigut la mestressa. Cada any l'amo en porta una de nova...

?, El Carrousel o Els Caballitus diuen; després el del Tiro al blanco; els de La sorpresa, el de les Xapes i Anelles per les ampolles de licor que ni per sorpresa n'arriben a treure'n cap i si per cas ho logres pitjor per a tu perquè allò que et donen és lleixiu i fuxina...

Amb un recó i voltades d'una valla, Les Barques, esperant que algú s'hi vagi a barquejar. Al davant una colla de badocs estan indecisos de fer-ho per por de descanviar la pesseta, cosa que amb la sequedat d'enguany fa que dolgui de descanviar...

AL ENVELAT

El nostre envelat és, si fa a no fa, com tots els envelats; si no fos pretensió, potser diríem un xic més bonic dels que es solen fer per aquí. Al entrar, hi ha lo que sol haver-hi als envelats: Un portal sense porta; un agutzil; dos *-neuleros-* es veu que d'això cada dia n'hi ha més –el sereno que al donar el vol hi treu el nas una mica i una colla de joves que no entren perquè no saben si ja han tocat el ball de ram i esperen que els ho diguin un que ha anat a preguntar-ho...

En el fons, davant mateix de l'entrada, hi ha el *guardarropía*. Ens fa pena el dir-ho, però, ens ha corprès el veure aquella buidor en les seves estanteries, aquells travessers drets i plens de claus –que ens recorda allò de penjar-hi corones per Tots Sants –ens diuen prou per a comprendre la crisi que travessa aquesta indústria gràcies a la moda (?) d'anar sense res al cap...

Al entrar en el ball, un home ens dona un Programa (?) perquè s'encapçala aixís, ara lo altre.. tenim mals de cap per a llegir-ho. Al pasar per davant d'una parella, sentim aquest diàleg:

ELL – Quin ballo jo amb vostè?

ELLA – ummm... Com li dirè jo ara? Miri veu...un, dos, tres, el que fa quatre.

ELL – Just! aquest, el Botom...

Més avall prop dels músics, una parella de vellets amb una cara més tivada que un concejal nou, diuen lo següent:

- Què ferem Sidro?

- Vols que t'ho digui? Anem! anem! perquè poc hi entenc res aquí, Madrona. En els nostres temps hi havia més mesura. Déu nos en gord de ballar així...

- ¿I els músics? ¡Quina diferència!

- Ja ho pots ben dir! Si llavors un s'hagués posat a cantar i cridar així haurien agafat a l'amo de la casa on posava, pensant que li havia donat una mala cosa.

D'acord amb ells, ens decidim marxar. Al ésser prop de la sortida veiem un home sentat sobre una caixa, molt moix i cap-ficat...Es el pobre envelador que, al sentir que volen fer repetir un charlestón pensa amb el desgast que li faran de l'alfombra...

EL MATÍ DE L'ULTIM DIA

Les primeres hores del matí d'aquest dia tenen un caire mustiu.

Totes les botigues solen obrir un xic més tard que de costum. Les dones no solen anar de compra aquell dia, excepció de la casa que els hi ha tocat algún foraster de pronòstic que, amb el forat que fan al rebost entre el primer i segon dia, no tens més remei que recòrrer a la carniceria a fi d'evitar més baixes en el galliner.

Cap allà a les 9, bo i prenent el sol, es passegen per la plaça, els eterns destructors, aquells que si els deixessin fer a n'ells, sempre aniríem millor.

Allí es crítica la funció de teatre; l'actuació de les atraccions; el resultat del castell de focs; l'organització del concurs sardanístic; el desordre de les carreres de bicicletas; la falla dels programes, que ells no n'han tingut prous per enviar a fora...però tingueu entès, que aquests a l'hora de treurer una peseta, són els que vos diuen: Com que no ens hi fiquem per res, no en volen saber-ne res de la festa...

L'ENDEMÀ DE LA FESTA

S'ha acabat el ball a la matinada i veiem unes cares que ens fan compassió.

Els, els joves, van amb el mucador lligat al coll i les mans a la butxaca, bo tot caminant moixos i pansits; els que tan gallejaven en principi diriau ara que són pardals mullats...

Elles, les noies, arrolides un xic per la fresca matinal-i per la poca roba que porten – les veureu amb els braços encreuats i les mans amagades sota l'aixella caminant amb el cap fixat a terra; no sé si pot ser la rosada que que mulla lacera...o bé si pensant en aquell jove que tot marcant els punts d'un Fox ...d'un Charlestón, l'hi ha dit que ell es capaç d'estimar-la...Pobreta!

Programa de la Festa Major 1927

1927, Xavier Lumen

Nit del 26-27 setembre de MCMXXVI

FULL DELS MEUS APUNTS

LA CONQUISTA DE LA FESTA MAJOR

Les notes parsimonioses d'un vals-lent, s'han escampat per l'abillada sala del Círculo Columbense. Les parelles han lliscat en un va-i-vé d'afadigament. Ella, - la formosa morena d'ulls d'abisme i cos brincadís – somrient ha filat l'esguard amorosiu en l'Albert a l'ensems que, enllaçant-se a ell, s'ha deixat portar, amb giravoltar melangiós, per l'impuls suau del ballarí.

Baix, baixet, a cau d'orella gairebé, l'Albert li esplaia el seu cor, li repeteix els sentiments que s'han despertat amb la seva coneixença i ja que, segons l'hi ha jurat, ella també els sent i correspon aquestos sentiments, ell farà els possibles perquè li augmentin la soldada i poguer-se casar prompte. Amb la testa lleugerament reclinada sobre el pit de l'Albert, ella apar escoltar amb l'estimació vehement del seu

S'ha acabat el ball. Una darrera estreta de mà i l'últim jurament. Ja al carrer, la darrera llambregada vers la dòna estimada.

Ella, amb la ploma a la mà i enfront del seu diari, apar reflexionà. Somriu i apressadament apunta: “Encar que’l cor en diu que sí, no puc casar-m’hi. No és ric i no podria pagar els meus capricis. Quan me casi té que ésser per ser rica i no treballar mai més. M’estima l’Albert? Li hauré fet mal? Ba! Això no m’importa.”

Tros d’un amor
Tu que m’ets besat,
vols que ho dongui al oblit?
Aixis de ésser – m’ets dit.
Si ve la Mort – dic aflight-
t’hauré oblidat.

Programa Festa Major 1927

1929, Francesc Mas

LA FONT DE SANT SALVADOR

No sé de què de meravellós tindrà aquest ric manantial que brolla inesgotable del cor d’aquestes muntanyes i vé a morir al peu mateix de la imatge de Sant Salvador.

Quan en un passeig matinal per als entorns d’aquest paratge, fruïa respirant els aires sanitosos i admirava la bellesa del lloc, ha alegrat la meua mirada la contemplació d’un estol de donzelles, les quals rialleres i alegroies es dirigien a la font. Damunt la verda catifa, amoixada per la frescor del rieral, les gentils colomenques corrien totes adalerades en desig de quina seria la primera en copsar l’aigua meravellosa. Cap a Orient s’aixecava majestuosament el sol, i l’aigua, en sentir-se besada per la seva llum, sofrí una trasmudació encisadora, talment com perles i rubins vingudes del cor de la muntanya. Després, aquelles donzelletes enamorades retornaven joioses portant l’aigua divinitzada per a fer-ne ofrena als galans amadors, els quals, rebut tan pur present de mans afectuoses, sentiren, més que mai, set d’amor set del viure. I els llavis sedents, febreros d’aquell instant evocador, s’ajuntarien un per un llarg bes, en remembrança de l’encís solemniat i lluminós.

Programa Festa Major 1929

1929, Lluís Carreras Xandri

“Santa Coloma, niu” – va dir el poeta un dia-
ciutat de llum i amor, ciutat de galania:
de la daurada selva regina triomfant
i excelsa i riallera com la cançó vibrant.

La plana verdejanta ens mostra ta grandesa
i les muntanyes altes els seus paratges bells,
tota ella està rublerta de gaia gentilesa
i té l'exhuberència dels més preuats joiells.

Refilen els ocells com flauta encisadora
creant l'estrofa magna que l'ha de fer immortal.
“”Santa Coloma, niu!” Ciutat que el cor enyora,
perquè en l'ànima teva s'hi abranda l'ideal.

Les fonts de ta encontrada ritmen d'amor la vida
i es veuen assatjades per cants de joventut;

galans i donzelletes, com màgica florida,
copcen l'encís de l'hora en desig de plenitud.

De rica pedreria les "Termes" se basteixen
i l'aigua del blau-cel cura els llagats del món.
Immensa és la corrúa que d'ella s'en gaudeixenp
per a excel·lir amb joia els miracles d'Orion.

Les teves meravelles, jamai prou enlairades,
tenen per centinella l'antic castell feudal;
de la gegant altura contempla i no endebades
la ràpida puixança, solemne i magistral.

Rendeix amor a l'Art i a la bellesa humana,
aixeca els esperits i serva tradicions,
cultiva fervorosa la dansa catalana
i es mostra franca i noble i plena d'emocions.

"Santa Coloma, niu" – va dir el poeta un dia-
ciutat de llum i amor, ciutat de galania:
de la daurada selva regina triomfant
i excelsa i riallera com la cançó vibrant."

Programa Festa Major, 1929

1929

REBROLLAMENT

A QUIMETA TRÍAS I RIBAS, CORDIALMENT

Rondalles i cançons jo vull contra-te
que tinguin tot l'encant d'un dia clar,

i brolli el dolç record de qui va amar-te
en aquells jorns que tu em vas oblidar.

Rondalla humil que et digui el gran poema
harmònic i vibrant i magistral,
com un encís de bella nit serena
en plenitud d'idil·li nocturnal.

Cançó d'enyorament i deslliurança;
que la visió et retorni l'esperança
i signi l'esplendor d'un jorn florit.

Si avui tens l'oblit la greu recança,
serà, sens duote, per l'amor trait
d'altra dona que amb tu s'ha divertit.

LLUÍS COMAS I XANDRI

NEGUIT

A LA SIMPÁTICA SENYORETA MERCÉ BURCH I BARRAQUER

Quin bell desig, senyora, us neguiteja
I us posa tristament en greu dolor?
Teniu del món tal volta folla enveja
Perquè no us brinda el goig d'un dolç amor?

Serà, potser, formosa i gentil dama
que el vostre anhel s'és allunyat del cor?
Serà un trovaire o cavaller de fama
el que cerqueu pel vostre somni d'or?

Si així oblideu cançons de gentilesa
i espereu que la flor de la bellesa
us endinzi al camí del desengany,

al ressorgir del cor la flama encesa,
castigarà la vostra deixadesa
i freturosa llençareu un plany,

LLUÍS COMAS I XANDRI

1930, M.E.

Els ‘cavallets’ de la Festa Major

Un carro plé de fardos, caixes, fustes i altres endròmines, grinyola al sotraquejar pels pocs sots que hi ha en el carrer de Girona; és el carro que porta els cavallets. La mainada el segueix, esvalotant al seu pas, als altres nois que s’ho contemplen embadalits fins que desobeïnt els manaments dels seus pares, corren a juntar-s’hi a aquella munió de quitxalla.

Al arribar al Final, comencen uns homes a treure del carro el fato que portava. Els ulls de la mainada brillen i tot seguit ja fan càlculs i seleccionen els cavallets que una vegada montats hi tindran ben mostrada preferència.

I tots els nois en animada conversa els acaricien i els toquen i els toquen com si ja fossin seus. Com mes adelerats estan, els uns estirant-los hi les arrendes, els altres més agosarats cabalgant-hi, un crit quasi sempre acompanyat d’una paraula lletja, posa en dispersió a tota aquella legió de quitxalla que per revenja juren que no hi haurà cap d’ells que sigui parroquià d’una gent tan rabeca.

Mes en ésser la Festa Major, no n’hi falta cap, ben al revés, encara n’hi ha més, i no se’n desprenen fins que’ls seus pares amb una clatellada els hi diuen que ja es hora d’anar-se’n a casa.

Acabades les festes, quan amb una bona llesca de pa se’n van cap a col·legi, passen per el firal i contemplen aquell carro que ja està disposat a marxar, els hi ve com una mena d’anyorament i entre ells es diuen:

- Tú, veus aquell cavall negre que hi ha allí? és aquell que li vaig rompre les arriendes.

- I jo que per culpa d'ells a casa meva em van donar una tunda.

- Si?...i com va ésser això?

- Doncs mira, li diu tot anant al col·legi, el pare em va donar un ral per anar als cavallets i em va dir que sigués a l'hora de sopar a casa i com que no hi vaig ésser per culpa dels mateixos, que de tant que m'agradaven no sabia moure'm del seu davant, a casa em van donar una pallissa tan forta que...bueno...ja prou els hi deia: No hi tornaré pas mes pero ells...dali aquí...pro vaja, si el tinc d'ésser franc, l'any que vé encara hi tornaré si Déu vol...

Programa Festa Major 1930

1930, anònim

Lector amic:

Permetaràs que al començar aquest opuscle, on hi veuràs reunides a lletres les realitats que t'esperen, cridem la teva atenció amb la paraula màgica d'amic. Això significa nostra cordial salutació, nostra rebuda efusiva, nostra apretada de mans, nostra abraçada amical.

La ciutat aquests dies obra les portes de bar a bar i ofereix als teus sentits amatents, conjunt agradable d'olors i músiques que, si et plauen, com esperem els qui tenim la ditxa d'ésser-hi, no dubtaràs en entrar-hi i passar, en ella, unes diades formoses, que deixaran a dintre de la teva ànima com una manyaga imborrable, com una besada suau que t'omplirà de felicitat.

No tinguis recança. De segur que ja arriba a les teves oïdes el murmuri incessant de la Riera que corra entre compactes arbredes, i de la Font de Sant Salvador que ofereix a la gorja el contacte fresquívol d'una aigua cristal·lina i gelada.

De segur que la teva mirada recorre ja, d'esma, el contorn muntanyós de nostra estimada Ciutat. Fes una passa. Endinsa't en el més pregon de la seva vida i trobaràs, més ara que mai, alegries a dojo. Trobaràs arreu montantes i salcers i turons altívols on s'hi respira un aire embaumat de flaire boscana. Passaràs una estona encisera a

l'ombrívol Castell de Farnès. Visitaràs una Ermita formosa i soliu a on hi regna la Mare dels colomencs, la que amb son mantell virginal guarda i ampara a tota la fillada, tant els que vivim ací a la ciutat arrejerada als seus peus, com els qui han passat les fronteres de nostra terra...

Quan te n'entornis, amic, recordaràs de vegades, moltes pot ser, la simpatia dels ciutadans, l'afecte d'algun cor volgut, i el carinyo amb que hauràs sigut tractat. Entra-hi, amic; fés una passa; t'ho repeteixo altra volta.

Si amb l'atracció de nostres paraules, que són senseres, fas aquest pas, fulleja una estona l'opuscle que tens entre mans. Saboreja una mica el que en ell hi trobis, i entretant... benvingut siguis a nostra Ciutat.

Programa Festa Major 1930

1930 , Xavier Lumen

Per tu ploro, sardana

a l'amic antoni abrellas, amb respecte i consideració

no sempre es pot escriure un article i menys si va destinat a un programa de festa major, perquè al dir festa major s'hi inclou un no se que d'alegria, de boja alegria, de juvenil alegria, d'ignocenta alegria, emprò sempre d'alegria...i no en tots els moments és té alegria, encara que s'en aparenti.

l'escriure, per mi com per moles, es com confesar-se a si mateix; es l'estampar damunt la blancor del paper l'estat d'ànim del moment. i segons es sent el dintre d'un, es capeix i s'esposa encara que no's vulgui. per això l'editor no ha estat oportú en demanar-me un escrit meu perquè no puc esperar mes.

ací va i perdoneu si no és lo alegre que deuria ésser per un programa de festa major, no per tothom passen les alegries.

en la plaça hi ha tot el jovent en espera de que la principal dongui començ a la sardana. Va tothom amb llurs millors gales i l'estol de boniques joves es veu rodejada per el jovent que les cerquen, els uns per veure si la bellesa de la que te ullada va parella amb la simpatia que ell voldria, els altres per conversar amb la seva, els altres per mirar si logren el sí, i elles, totes satisfetes, donen mirades i somriures, dirigeixen paraules que son promeses i riuen amb l'esclat de satisfacció íntima, satisfacció

sentida de l'illusió que s'espera realitzar, de l'esclat d'un idili, d'una paci3n ja encesa: d'un resum de joventut.

les mares comenten, mentres van saborejant l'3xit de llurs filles. els vells fan comparances dels seus temps, els forasters alaben lo magnífic de la festa, mentres els de casa troben que's migrada i censuren aix3 o all3.

i la plaça 3s un brugit, 3s un rumor crescut que te com a nota sobressortint el cridar de la quitxalla, que corre d'ac3 a all3 amb els seus jocs.

de sobte el xiular del flubiol aminora el brugit, qui la compta, qui cerca la parella per dansar-la, qui ovira amb qui dancen llurs fills...

ja se's formada l'anella, ja gira compàs per compàs, ja dansa tota la jovenalla, ja dansa l'alegria de la festa major.

sardana, com copso i em corpen l'alegria mannyaga de la teva dolcesa!, tenora, com m'encongeix el cor el teu plany!..

s'ha parat la sardana amb desconcert. tothom cerca el perquè. enfront de l'esgl3sia ha parat un enterro, quin silenci m3s foro ha passat per damunt tanta gent!. ja marxa la trista comitiva, algunes candeles s'apaguen al buf del vent.

altra volta la cobla reempren sa tocada i el jovent torna dansar, tot somiant, amb els ulls ben oberts, en l'anhel que desitja.

un mort? b3! si ja ha retornat a dansar la rialla de festa major, una pena qu3 hi fa? b3 l'ofega una pena aquesta rialla de joventut!.

qu3ntes penes s'ofeguen darrera una rialla!

la coberta de la vida 3s una gran rialla, sota la coberta, qu3ntes penes no s'hi ofeguen?.

per3 s'ha de dansar, que's festa major, festa d'estar alegres i si veïessim penes ens entristiriem.

Programa Festa Major 1930

1930, J. Viñoly

De la nostra ciutat

Alabat sia Déu...les dues..ser3... La veu misteriosa i mon3tona del sereno, vibra en les ombres nocturnes com el cant d'un ocell gegant que fa batre les ales en mig dels carrers. Alabat sia Déu... i, el pas acompassat i segur d'aquest home que viu de nit,

quan el món, entregat a Morfeo se transporta a la vida irreal de la fantasia, retruny amb fermesa en les lloses de les voreres. De vegades, de moltes finestres i balcons on hi riuen les flors que la mà d'una Formosa donzella ha plantat, degoteja amb persistència algun test que de vespre regaré. Les gotes en llisquen suaument per la paret del balcó o la finestra i, ara una, ara l'altra, amb el so de la pluja menuda d'hivern, cauen a terra fonent-se amb les caigudes abans, i formen en la vorera un xipoll. El sereno clapoteja una mica i, el soroll de l'aigua a l'ésser trepitjada pels peus, arriba a l'oïda d'algun gat, arrupit al costat d'una porta que, amb un miol perllongant i arrufant l'esquena, fa un sal, es trompassa el carrer d'una correguda, i, el cos del felí amb les brasetes dels ulls ben enceses, es fon al moment en qualque forat d'una casa fins que el silenci renaix altra volta. El sereno és l'únic que entén els misteris que les ombres de la nit ens veden. No sempre és ell sol, però, que a l'arribar la revetlla de la festa major, quan la lluna somriu dolçament i tafanera, penetra per les finestres, es retalla en el marc de moltes d'aquestes la silueta fina, senzilla, inclinada sobre la màquina de cosir, de les donzelles de la ciutat que preparen els seus vestits. Mes, la veu inestroncable del sereno ressona també en aquells dies, ara ací, ara allà; ara en al cap d'un carrer, ara en l'altre, sempre igual, amb la mateixa tonada i paraules semblants. Alabat sia Déu...les quatre..serè...

Programa Festa Major 1930

1931, V. Vila Tibau

La CIUTAT

A Narcís Planas, l'amic entre els amics

Coronant l'esbelta coma
del ric jardí selvatà
com una rosa esclatà
la ciutat santa coloma,
és ciutat senyorial
mes dúu vestit de pagesa,

virolada muntanyesa
dintre un palau comtal.
La selva el ceptre li dóna,
l'amor broda el seu escut,
la seva llei es virtut
i el treball li fa corona.
Amb quin goig somnaria
sota el dosser de ses mans
que agombolaren un dia
tants guerrers savis i sants.
Ditxós qui copsa l'aroma
del seu viure dolç com mel,
diuen que és una coloma
però coloma sense fel...

Programa Festa Major 1931

1931, V. Vila Tibau
EL FARNÉS

Al damunt d'unes cingleres
sota el dosser del cel blau
he albirat un vell palau
tot voltat de ginesteres.
El guarden de nit les fades
que amb clarors de lluna plena
tramunten per la carena
dançant ajogaçades.
De Madona del Farnés
és l'humil i tosca ermita,
com un gra de mill petit
però ardent com un forn encès.
Tota la selva fidel
en sa Imatjola endevina

l'Alba Estel – la matutina –
que la guia cap el cel.
Si el tràngol de la dissort
mai bat la nostra nau vella,
que sigui la claror d'Ella
qui ens guïi a l'anhelat port.

Programa Festa Major 1931

1931, V. Vila Tibau
LA FONT DE SANT SALVADOR
A Mossèn Ramon Puig

Jo sé una fontanella
on les floretes boscanes
creixen boniques i ufanes
al só de sa cantarella.

O, font de Sant Salvadó
deixa'm gustar ta cançó.

Florit i gemat paratge
de frondosos castanyers
que brandegen riallers
el seu verdejant brancatge

Devingut plaent bressol
del mel·liflúu rossinyol.

La perfumina viola
prou s'amaga en la bardissa
però, l'aigua bellugadissa
l'endevina i l'agombola.

I entre incensada i petó
vibra més fort la cançó.

Com és bella aquella prada
encatifada de molsa
on el blanc papalló espolsa ,
al ple de la migdiada,
 Les seves ales d'argent
 besades per al sol ardent.

Ací, a l'hora capvespral,
un hereu i una donzella
forjen la sagrada anella
del seu amor immortal,
 Sots la mirada del sant
 que no els deixa ni un instant.

Damunt la falda bonica
cauen les fulles d'un tany,
que també han sentit l'afany
de festejar una mica.
 La Font de Sant Salvadó
 va repetint la cançó...
 Programa Festa Major 1931

1931, Bernat THOMAS

El Castell de Farnés

Rematant ciclòpea muralla perapetant de la Selva de la ventada que xiula entre el ponent i el migjorn, com a guardià de la Verge i com a nord i vigia de la ciutat, s'aixeca august, airós i gentil, quelcom caigut del pes de tanta glòria, l'històric Castell de Farnés.

Sa fitada és altiva, son posat noble i greu, sa fàbrica dura i ferrenya la que es retalla elegant en les nits de lluna, i el sol li arranca el daurat de ses pedres centenàriques que

pregonen s'aviar; i quan el seu entorn nova florida n'és esdevinguda, amb la flaira de les flors bosquetanes, n'és incensari esplendorós en holocaust de la Mare de Farnés.

A sos peus l'ermita escaient entre roures altius, com a viola delicada amaga sa formosor per a estendre arreu un cèlic perfum, i els fills de Santa Coloma que per Ella sospiren, li pregunten i estimen, no copsant amb la mirada l'oratori de Maria, el Castell recull d'aromes de la fervent oració de les ànimes que- en el vas de la tristor hi posa un pom d'alegries- flamegen d'amor a la Regina de Farnés.

Des de la carena saluda l'isolat Castell, a Santa Bàrbara i a Sant Marçal, Argimont i Sant Romà; tributa vassallatge a l'arrogant i poderós Montseny, contempla amb tendresa al Vellors, i com a centinel·la previngut, posa constantment sa vista a la Selva.

Quan l'aire és diàfan i transparent, envia carinyós record a la Seu gironina, a la Mare de Déu dels Angels, Rocacorva, Finestres, i allà a la fi de l'ample atzur, a l'horitzó al mar encomana sa pregària perquè en sigui fidel transmissor a n'els pobles de l'encontrada que riallers, en aquell, coquetons s'hi emmirallen.

Joiós contempla dessota seu, els monts, planes, els ufanosos conreus, les ubèrrimes vagues, les corpulents sureres, al pi alt i flairós, allà lluny el mar blau i resplendent. A l'aigua crestellina que al caure joganera per la granítica montanya en son curs cabriciós, entona un cant a la vida. A l'Orió, qual líquid miracler retorna la salut, la rialla als llavis i l'alegria a les llars al peu de la qual la natura tota, arbredes en les que hi canta el vent, les lires dels ocells, el ritme de les fonts, les harmonies dels camíns, la campaneta amb sa dolça veu de plata convidant a Rosari...tots a chor, entonen amb accents poemàtics un himne de joventut, bellesa, amor...

A Santa Coloma, filla predilecta a la què no dubtà en donar-li el nom. A Santa Coloma tranquila, treballadora, amable, la que posa tot el seu intens carinyo en les boscúries als camps que com a jardins floreixen, en la què el pagès de dura i ferrenya mà, escriu a diari amb la llaura als dits i el cant en els llavis, una pàgina d'altre égloga virgiliana... A la ciutat que a l'apuntar el dia i quan n'és esdevinguda la nit, li dóna el Déu-vos-guard i després l'adeussiau. A n'aquest poble fill de les seves gestes glorioses, l'abraça, l'estreny, cuida i ampara, i en nom de la Verge li envia cotidià bes i benedicció de pau.

Castell de Farnés! Castell de Farnés! ets el dipositari dels nostres amors, de la nostra història, de les nostres tradicions sempre sacrossantes. Ets el símbol de casa nostra com de l'Església n'és la Creu redemptora. Ets, amable Castell, el reliquiari més

preuat del nostre poble, puig a tu t'està encomenada una joia de valor incalculable, nostre vida, dolçura i esperança, a la protectora i Regina de la Selva, a la patrona i Mare de la Ciutat, a Santa Maria de Farnés.

Programa Festa Major 1931

1932 , anònim

Pòrtic de benvinguda

Vibra encoratjada i triomfadora la ciutat. La festa d'enguany marca viarany de fecundes i nobles aspiracions i ubriaga l'esperit d'un nou ressorgiment. Un clam unànim de llibertat suprema ressona en el cor de la selva i l'eco del triomf definitiu desperta adormides sensacions. S'alça Catalunya a la força de la seva voluntat i els pobles responen fervorosament al crit alliberador de la Pàtria. Santa Coloma, germana afectuosa, obre plenament els braços a tothom i pregona la cordial entesa a tots els pobles d'Ibèria. La grandesa del moment històric, és també, avui, la magna grandiositat de la nostra Festa. Som generosos i humans. L'esperit rebel, febrós de lluites, mostra el ram d'olivera com un símbol de pau i benestar. Les inquietuds d'un jorn, la brega de centúries són el repòs solemne de futures generacions. Hosanna!

Toquen a glòria les campanes. Vibra sonora la nostra dança i la multitud s'hi aplega somrient i triomfadora. Cap núvol de tristesa entela la diada. La ciutat està de festa. El poble ressorgeix a una esperança esdevenidora i mostra als seus visitants l'esplendorosa magnificència de la seva simpatia. Santa Coloma és l'aucella que fendeix l'espai amb cants de deslliurança i en el pas monòton de les seves hores, dels dies i dels anys, aixeca el niu i arrela i creix per a major grandesa i prosperitat de la ciutat inolvidable.

I diu a l'hoste amb tot honor:

-Sies benvingut! Esplaia els ulls per la frondosa selva que circumda la nostra urbs. Cerca un refugi plaent en el jardí versallesc de Sant Salvador. Escolta el ritme de les seves aigües: de la font i del rierol. Recerca emocions en el passeig i a la plaça i arreu seràs rebut amb franca cordialitat. S'és arribada l'hora suprema del gaudí de les

ànimes redemptes i per això és fervent desig de que et sia grata la teva estada a la ciutat encisadora.

Et plau? No hem de dubtar-ne. Si segueixes amb avidesa l'alegria dels cors i la grandesa de les ànimes, nosaltres t'en fem ofrena. La garlanda és humil, però ennoblidora. Salut!

Programa Festa Major 1932

1932 , anònim

GLOSSA A LA CIUTAT

M'és plaent saludar-te, ciutat gentil i encisadora, en el dia esplendent i lluminós de la teva Festa! No sé quina força estranya m'atreu i em subjuga, no sé per quin voler de Déu s'endinza enllà del meu pensament, que recullo en el silenci tota la joia i l'encant de dies llunyans i venturosos.

Santa Coloma! Ciutat abscondida en les frondositats de la selva, regina sobirana de la pau i de la quietud, mirall d'aigües encantades, baluart excels i inexpugnable de la Naturalesa, és, tota ella, fortit i heroïsme, bellesa i grandiositat, plena d'humanisme i gentilesa, refugi daurat de peregrins, germana generosa dels nou vinguts i redòs admirable dels qui cerquen la llum de l'esperit i la claror fulguradora de la seva ànima sedenta d'emocions.

Benvingut sies, hoste honorable! La nostra ciutat, tota ella endiumenjada, te rep cordialment i estén els braços amorosos com un crit de deslliurança.

Bona companya i bona amiga, te convida a fruïr de les seves meravelles i t'obre els camins perquè te sadollis d'ideals i t'urbriaguis, a l'ensem, de joia i de benestar.

No sents el ritme de les nostres fonts? La màgica cançó dels seus brolladors, són un himne immortal a la ciutat i a la vida. Sant Salvador, riallera i palaua, al marge de la ribera, copça tota la glòria i el perfum de la bellesa i et mostra orgullosa la nova floració. I la cançó de les aigües són un poema d'augustes remembrances que perduren a través de vàries generacions.

I el nostre passeig? I la nostra plaça? Aristocràtica i petita avinguda, forjadora de festeigs inconeguts, té en cada petjada una prometença i en cada redòs una esperança desitjada. Menys senyora la plaça, creix i s'enlaira, emperò, en la nocturnal vibració de les hores grises prent un tò magestuós quan el poble s'hi aplega i el seu formigueix té l'apsecte d'una devota processó d'enamorament.

Les Alzines i el Castell i tota la contrada, amb els seus llogarrets al fons, banyada de claror, verdejanta la prada, atapeïda de pins els cimals, fan de la ciutat una urbs envejable, quals perspectives tenen l'encís de fondes evocacions magistrals.

I les Termes Orion? Aigües miraculoses goridores de dolor, casal beatífica i gegant, rodejat de fontanes murmuradores, de muntanyes regalades, mena de parc aurífic i blanca gavina de repós en la quieta nau de la mar immensa de la vida.

Programa Festa Major 1932

1932, Lluís Comas i Xandri

Desferres d'un passat

Desferres d'un passat ple de grandesa
condemnat a la fosca i a l'oblit,
té encara revifalles d'altivesa
i fa centúries que no dóna un crit

Es un espectre que en la nit divaga
i estén els ulls somorts per l'horitzó
i en l'ànima revolta prou hi amaga
les glòries conquerides a traïció.

Qui pot ésser l'heroi de la llegenda
barreja d'ambicions i de pecat?
Dalt dels cimals i a la calor immensa

servant amb cert orgull el seu passat,
el Castell de Farnés sent complaença
d'ésser l'amo i senyor de la ciutat.

Programa festa Major 1932

1933, anònim

Pòrtic

Vestida de porpra, coronada de llorer i amb un ramell d'olivera a les mans, d'un brot de la qual desitja fer-ne ofrena, com a símbol de pau i benaurança, a totes i cada una de les llars colomines, truca de bell-nou al portal de nostra ciutat, la Festa Major.

Torna a casa nostra, después d'un any de caminada per totes les contrades catalanes, auriolada amb el vestit nupcial de totes les gràcies. Son peu de fada ha trepitjat els cimals més atrevits de Matagalls, Turó de l'Home, Puigmal i Montserrat durant les mesades hivernenques, i n'ha copsat tot llur encís i formosor; después, quan les aurenets han dit amb sos xisclets que la bonança primaveral s'és arribada, Ella ha devallat a les valls innombrables de nostra Pàtria i les ha seguides totes d'una a una i, mentre els seus peus lliscaven pel tou de l'herbeig, ses mans nacarades collien bones faldades de flors de flaira catalana...

I ha seguit caminant...caminant...i ha sentit tot l'encís de la grandiositat de nostra Costa Brava...i ha seguit, durant les mesades de sol roent, els postres plans i serralades, copsant-hi, en aquestes, tota la riquesa de les postres boscúries, i admirant, en aquelles, la intensa grosor dels camps de blat i copsant-hi tota la sentor i l'aroma del pa de casa...

I davant de tanta magnificència s'han escapolit de sos llavis aquelles paraules del nostre poeta

-Qui t'ha vist tan rica i plena?...

-Sols lo Déu, Nostre Senyor, pogué fer aital grandesa...

I ara, curull el seu cor d'amor i gràcies, retorna a casa nostra per a sojornar uns dies entre nosaltres... Obrim-li de bat a bat les portes, fem-li ofrena de nostre sincer homenatge, cedim-li el sitial d'honor, desitjan que en la seva companyia, els pares vegin alegrada la seva llar amb tota llur fillada i parentela, i els fills sojornin uns dies alegroïament a la casa pairal, curulla pel seu esperit, de records i anyorances...I en aquesta alegria nostrada convidem-hi ensems, a tots els amics i a tots els pobles veïns i a tota la nostra Pàtria, logrant, d'aital forma, que sigui nostra volguda ciutat, durant els dies del sojorn de nostra Fada, fornal de pau i germanor.

Programa Festa Major 1933

1933, Xavier Lumen

ESPORTIVES

-Vens Maria a fútbol? –Ha fet l'Antònia, tot entrant a casa la seva amiga

-Si; més encara m'haig de marcar les ondes i canviar-me el vestit. Si m'esperes passarem després a buscar la Mercé, que he lograt vulgui venir-hi avui.

-Ja és estrany. Fa alguns dies que no vol anar enlloc. Saps què li passa?

-Si tothom ho sap! Que l'any passat va creure's en sèrio el que li digué aquell jove que l'acompanyà els dies de la festa i després ha vist que només havia estat un flirteig de festa major.

-Ja deia jo que quelcom li havia passat, -diu l'Antònia, i afageix tot seguit. –Però ha estat ben tonta de preocupar-se'n; ja se sap que dels homes no pot fer-se'n cas.

Ella que mai havia volgut escoltar res de cap jove i deia que fins a trobar-ne un de seriós i formal no volia que cap jove l'acompanyés, i quan creia trovar-ne un de formal li surt un tabalot.

-Per això tracto de distreure-la. No era de simpàtic i guapo el noi!

-Si n'era. Com es deia, que no em recorda? –ha preguntat l'Antònia.

-Jaume. Bé anem?

-Anem.

I més guapes que mai amb el seu vestit nou, han sortit al carrer i amb pas de saltiró, sabent-se mirades, han fet via vers la casa de la Mercè.

-I com és que has lograt que la Mercè vulgui venir avui?

-Ja saps que li agradava el fútbol i que abans de conèixer a En Jaume hi anava sempre. Sols la temporada passada, al donar-se compte de l'engany que havia sofert va retreure's de tot, fins del fútbol.

-Bé, però, com és que avui has pogut aconseguir que hi vingui?

-Deixa'm dir, dona, que encara no he acabat. Doncs aquest any com que amb l'ésser partit de campionat i festa major hi hauria molta gent he lograt el que vulgui venir-hi per veure l'animació...

-Mira ja ens ve a buscar –ha interromput l'Antònia, veient que es presenta, al tornar la cantonada, la Mercè, tota mudada i somrienta.

-Quan tard –fa la Mercè ajuntant-s'hi.

-Avui, per casualitat, has estat tu primera –fa la Maria un xic sucada.

-Bé, deixem-hi córrer i anem a fútbol, que ja deuen haver començat –diu la Mercè, en to de pau.

I totes tres n'enfilen el passeig de Sant Salvador, vers el camp del Farnés tot rient i satisfetes.

En entrar al camp, malgrat l'interès que desperten les belles jugades logren que, per un moment, l'atenció quedi fitada en elles, que radien bellesa, gràcia i joventut.

Assegudes, també segueixen amb interès el partit, que sovintment és aplaudit per l'encert de les combinacions i jugades d'ambdós bàndols.

-Visca! Visca! Els nostres han fet un gol –diu la Mercè tot aplaudint.

Més, de sobte para d'aplaudir i, com si fos elèctricament, queda dreta amb la mirada sobre un jugador que se li atança somrient.

-En Jaume! –diu la Mercè, com espantada.

-En Jaume? –fa l'Antònia.

-Sí, que és en Jaume –exclama la Maria.

-Sí, sóc en Jaume –diu aquest essent al seu costat i allargant-los hi ha mà.

La Mercè fa gest de marxar, a l'ensem que sense tocar la mà que li allarguen.

-Ja sé que no em creu, però avui he sabut que també vostè s'ho havia pres en seriò i com queestic tant enamorat que té que ésser vostè o ningú...

-Que fort l'hi agafa –diu l'Antònia rient.

-I que per paraules no la convenceria –afageix en Jaume, sense fer cas de l'interrupció de l'Antònia –li prego que es casi amb mi, i aquesta mateixa setmana vindran els pares a demanar li...Fins acabat el partit, Mercè. –I s'en va a jugar.

-Noia, això sembla un somni –diu l'Antònia.

-Si m'ho conteu, no m'ho crec –fa la Maria.

-Doncs, jo si que m'el crec –acava la Mercè, tot fitant la mirada amorosívola sobre en Jaume, que corre pel camp alegre i vigorós i que sovintment esguarda amb tendresa a la Mercè.

-Aquest ja ha fet a tots en el fútbol –diu l'Antònia.

-Si; mal d'amors, mort de l'esport –afageix la Maria burleta.

-Rieu-vos-en –diu la Mercè –però, sóc feliç!

Programa Festa Major 1933

1933, anònim

L'Aplec de Farnés

Es de bon matí, una matinada del mes de maig, riallera i bonica. El sol comença a daurar tot el que toca i una xiscladissa d'ocells s'ou per tot arreu. Saluden al nou dia des de llurs niuades.

Part d'amunt de la carena, s'hi veuen colles de gent que van pujant. Uns, les emprenen pel camí ral; altres pels corriols i les dreceres escampats ací i allà per la muntanya. Els vestits virolats de les noies tantmateix fan bonic entremig dels suros, dels brucs florits, arboços i ginesteres.

La carretera fa giragonces escalant la muntanya; però gairebé ningú no la segueix. Tothom va per dreceres.

Oidà! Hi ha bon delit, i a més, potser no arribariem a temps a missa. I avui és la diada de l'Aplec. La Verge espera allà dalt la visita dels fills que l'estimen. Un ventet agradable fa més plaenta l'ascensió. De sobte, veiem Santa Coloma que s'estén riallera, blanca i enjogassada, al bell mig d'una plana redossada per turons i serres, i el Sot de Vallors sempre pintoresc i magnífic s'allargassa mandrosament sota nostre. Els ulls s'hi queden embaladits...i anem fent via amunt.

Ara un petit xaragall, ara una roca relliscadissa i nua; adés un tros de camí ral ple de solcs i pols. Passem a frec d'una rocassa que hom hi entrelluca una veritable fesomia humana. Es la cara del gegant!

Mes, no cal entretenir-se que tot just som a mig camí. Unes gambades més i...l'Ermita, el Castell i el Turó del Vent, apareixen al lluny davant nostre, clars, radiants, aureolats de festa. Llavors tot cor cristià i aimant de la Verge entona una Salve.

Quina joia no omplena l'esperit en contemplar l'Ermita que hi bastí la devoció dels nostres passats, que conservem nosaltres, i que la natura s'encarrega d'adornar amb les seves millors gales!

Per pedestal té la muntanya; per jardí, la castanyeda obaga i somniosa per mirador, el turó; per catifa, l'herba verda i gemada; per cobricel, la volta blava; per llumenera, el sol; i per colós guarda de totes aquestes meravelles, el castell...

I mentrestant la Verge dins l'Ermita n'és la joia més preuada. Prou ho sabem nosaltres, els fills d'aquestes contrades que Ella és la nostra Mare i aquest nom venerable ho enclou tot; Ella és la que obté la salut dels malalts; Ella és la que dóna consol a l'ànima adolorida per les escomeses de la vida, la que encamina nostres

infants, la que beneeix les parelles gentils que amorosament van a posar-se baix el seu empar.

Ella, finalment, és la que endolceix els últims moments de la nostra vida i la sola visió de les seves muntanyes entendreix mantes vegades el cor d'algun fill esgarriat...

Penetrem per un corriol estretíssim enmig d'una baga de castanyers espessos i en pocs minuts som a dalt.

Ja som a Farnés.

L'Ermita és curulla de fidels. S'hi celebra la Santa Missa, s'hi reparteix el Pa dels Angels, s'hi resa cantant amb melodies de psalmeig. En acabar, la gent bo i cantant els goigs puja al Cambril a besar la Verge i son Fillet.

A fora la cobla desgrana una sardana; la balla amb delit el jovent, mentre els altres s'han buscat ja un bell indret de la castanyeda per a fer-hi llur esmorzar. Tot el poble és acampat i el paratge esdevé rialler, amb un formigueig de gent.

Tombant el mig dia la cobla enmudeix i cal pensar en la devallada, més abans tothom corre a despedir-se de la Verge i es torna a fer corrua al cambril.

Enmig de la xiscladissa es sent ressonar en l'espai les notes d'una pregària, d'una despedida a la Verge. Es l'últim comiat que li dona la devoció popular. I altra volta queda sola acompanyada només dels castanyers centenaris i guardada pel Castell incommovible mentre arreu repetim de cor la tornada dels Goigs:

En nostra última hora
i al dar-vos el darrer bes:
Siau nostra Protectora
Gran Regina de Farnés.

Premi del Certamen Literari de Joves Cristians celebrat a Santa Coloma el 1933, publicat a la revista del millenari La Selva, 1950

1934, J.A.des de Mahó

SOMNI DE FESTA

Últims de setembre. L'estiu ja està acabant-se; sembla que talment s'adormi agombolat per la cançó d'una oreneta que se'n va, de les fulles seques que ja no es poden sostenir en les branques, cobrint la terra d'una catifa d'or, i del vent que comença a fer sentir la seva llòbrega veu.

Al mig dia el sol fa els últims esforços volent cremar la terra, però al vesprejar i a la nit l'aire obliga a pensar a treure els abrics i començar a preparar els estris per a combatre l'hivern que s'apropa a pasos de gegant.

Es de nit. Per un ample camí va un vianant; no sap d'on ve ni a on va. Admirant les belleses que el volten va caminant amb la pensa distreta i la vista clavada a l'infinit. Copsa tot l'encís que es desprèn del paisatge: la mar quieta i el seu murmull sembla una cançó de bressol; la lluna penjada al firmament dóna la nota de color a l'ambient; i més lluny, al peu d'una muntanya besada per les ones, s'albira un poblet amb una lluminària cridanera que hi dóna un to de festa. Va caminant i a l'acostar-se al poblet sent una música que l'entra cor endins...endins...desvetllant-li pensaments de temps passats...; i aclaparat per l'emoció i el cansament es deixa caure en un marge, quedant adormit en pocs moments, mentre li rodolen cara avall dues llàgrimes.

L'ambient de poesia i la música de festa ha influït tant en l'ànim del vianant, que per la seva ment desfilen un seguit d'imatges, descrivint-li escenes...més escenes...totes elles de pàgines de la seva vida, viscudes un dia i de les quals avui no en pot tornar a fruit.

Les figures, un poc esfumades al començar, van prenent forma i totes elles, una a una, li recorden hores felices passades al costat d'éssers volguts.

Totes porten gravada en la cara l'alegria que senten dintre el cor. No es necessita pensar molt per a comprendre que celebren una magna diada, una gran festa: la Festa Major.

Entre l'ambigüetat de les figures se'n va destacant una: és la cara coneguda d'un amic d'infància. Al trobar-se fit a fit, i després d'una cordial salutació, comencen una animada conversa; parlen de les llunyanes hores de col·legi; després del camí que han emprès en la vida i maliciosament, amb una rialleta a flor de llavi, s'insinua la primera aventura...acabant amb un enfilall d'històries.

Van seguint altres amistats, cares que el temps semblava haver borrat de la memòria, però al retrobar-se desperten un munt de records.

Després ve una gran remor que va creixent a mida que s'atança; és gent, molta gent; s'hi veuen cares conegudes i cares forasteres, i algunes damisel·les que la vista

segueix instintivament, fins que es perden entre la gentada. Es segueixen les converses i rialles; però, de sobte, es sent una veu més alta que totes les altres; una veu que deixa embadalit el cor del pobre vianant. La remor de la gent s'apaga i cel amunt, van pujant les notes d'una sardana. La tenora desgrana una cançó, talment una pregària, que parla de tot: pàtria...família...amistats...Unes notes que parlen al cor del pobre vianant de tot el que és bell a la vida...

L'aire fresc de la matinada obliga al vianant a despertar-se. Es passa la mà per la cara i la troba mullada per les llàgrimes. Després d'estirar braços i cames per a desentumir-se els ossos, s'aixeca calmosament i amb pesera...i torna a emprendre la seva ruta...

Van desapareixent les ombres de la nit; comença el cel a enrogir-se i per l'horitzó aguaita l'astre rei. La mar és quieta i calmosa i sobre la platja s'hi veu la gràcil figura de dues gavines que talment sembla que fugin amb les ones...

Programa Festa Major 1934

1934, anònim

FESTA MAJOR. Joia. Encís. Coloraines. Gallardets d'envelat. Música rogallosa dels caballets. Desacords de la quincalla. Crits. Barrija-barreja de firal que ens faria mal de cap a no ésser una tònica de festa major. *Santa Coloma sota l'esguard revivent del Farners, gegant de pedra que de tant mirar el cel ha quedat rígit i encartronat, contempla amb deliri els penjolls d'arrecades de les seves vinyes, cisellades per la mà callosa d'un any de feixugansa i treball...Ara deixarà uns quants dies el compàs del seu viure quotidià per a jugar amb els platxeris de la festa major...*Treball i alegria són dos germans que s'estimen carinyosament; quan l'un vetlla, l'altre descansa...*Regina de la Selva, amb el seu escut brodat pel treball sant, esbatana el seu cor a l'alegria i es dóna, per uns dies, a cor que vols a les dances i gatzares. *La ciutat des d'aquestes pàgines ofereix una randa de festes que, com flors dels seus jardins, embaumen el seu clos i conviden a l'alegria, a la gràcia i a l'amor, amb un santor reconfortadora pels esperits lassats * Ciutadans: Donem-nos les mans; si en l'hora del combat de la vida som soldats, a l'hora de la victòria som germans. La nostra ciutat nadiua convida a tots, mare amorosa, bruna com una pagesa i rica com una primcesa ens crida a sa falda, i ens acarona i amoixa...* Foraster amic: benvingut sies entre nosaltres. De tot cor t'obrim els braços. Amb tota complaença et donem un

lloc en la taula pairal, tan ben parada de festes i alegria, i et convidem a fruïr de la cançó de deslliurança que refila per les nostres places, aixamplant el cor junt amb nosaltres, al compàs dels refilets de la tenora que ens demana que enllacem les nostres mans en la sardana de l'amor... *Hoste honorable: que et sia plaent la festa major. Les nimfes del Farners, personificades en les nostres damisel·les gentils, roses capullades al recer del vent de gabrí, et faran l'aleta amb un somrís als llavis de carmí, i una mirada de satalia als seus ulls, bocí del cel; el teu cor bategarà amb força i quedarà pres i lliure... *Amiga d'ulls clars: els nostres joves gentils no perdran moments per a robar-te el cor *Heus ací el que a tots ens prepara la festa major: un pas de dança, un batec al cor i un esqueix de llum selvatana *PER MOLTS ANYS.

Programa Festa Major 1934

1937, Lluís G. Pons, prevere

La Masia VILLARET DE BAIX (SOT DE VALLORS)

Els qui sou nascuts a vila
no sabeu la vida el què és:
no hi ha vida tan tranquila
com la vida de pagès.
Al matí, floreix l'albada
rera el mar, cap a Llevant
i avança, corejada
dels ocells que van cantant.

La remor d'aquell nou dia
s'encomana promte al Mas,
els mossos de la Masia
llevats, fan oi son pas.

A la cort guarneix les mules
i al mercat va el traginer,
les criades són gandules
fins que el crit ouen darrer.

La porquera, amb la filosa
al cistell, amb pa i anous
va amb els porcs a la resclosa
que el bouer hi és amb els bous.

La carreta al mosso espera
que ha de dur trumfes al Mas,
llenya, naps i herba a l'era,
rama pel vespre tronxar's.

Entretant, als altres mossos
l'amo mana fangar l'hort
del llorer, aclama els gossos
per dona al senglar la mort.

...Passa l'hora del migdia
fins al vespre, amb solitud;
cap al tard, al cloure el dia
torna al Mas sa magnitud.

Vé el pastor amb les ovelles
que han baixat del cim l'aulet
doblant el sò les esquelles
del pasto al senti el xiulet.

Han baixat bo i remoroses
fins que el sot fon sa remor,
ara, al deveni alteroses,
es sent fort el seu clamor.

Ja arriben dintre la celda,
junta-les d'ací i d'allà
el pastor que a fora es queda

i a la celda el rabadà.

Omplé aquell les menjadores
d'herba seca i bon gra
i quan acaba aleshores
el ramat tot deixa entra.

Entra al Mas, el tapaboques
posa al penjador i a un clau
el sarró, i a unes soques
de la llar s'escalfa amb pau.

Al cap de molt poca estona
també arriba el rabadà
que una cançó nova entona
per la criada gran que hi ha.

Fent música acompassada
la carreta ja ha tornat,
s'ha ficat dintre l'entrada
i l'han ben descarregat.

Tronxarà el mosso la rama
d'alzina pel bestia
mentre del foc a a la flama
el rosari es resarà.

L'hora aquesta del crepuscle
s'ompla més de magestat
quan amb l'eina sobre el muscle
torna el mosso i l'ha penjat.

Vall de Santa Margarida
que t'abeures del perfum

que't dóna en sa despedida
del toc d'oració a la llum.

Quantes voltes ta memòria
m'ha evocat aqueixa pau
i he gosat tons jorns de glòria
al fini el dia suau!...

De Santa Coloma arriba
dalt la mula, el traginer,
du taronges, res el priva
dar-ne al caganiu, també.

El bouer i la porquera
han tornat també del prat:
ell, cantant com cadenera,
ella, eix cant se l'ha escoltat.

L'amo vé de la cacera
amb sos fills duent un pal
carregat de bèstia féra:
un senglar fenomenal.

La mestressa està contenta,
amb ses filles, al rebost
l'han entrat i aquella ostenta
aquell porc sobre una post.

Als bésos de la canilla
ha quedat aquell senglar
estès sobre una camilla:
quin gust dóna de mirar!

Acabat el Sant Rosari

hem dita l'oració
regraciant l'extraordinari
dó que ens fa Nostre Senyò.

Del llibre inèdit *Flors del meu Captiveri*
publicat en Programa Festa Major 1954